

Foto: pressedan.hr

Novoizabrani predsjednik Hrvatskog novinarskog društva Saša Leković više od tri desetljeća jede tvrdi novinarski kruh, u posljednje vrijeme kao slobodni novinar, trener istraživačkog novinarstva s međunarodnom licencom i medijski konzultant. Otkako je osnovao Odjel za istraživačko novinarstvo Europapress Holdinga i nevladinu udrugu Centar za istraživačko novinarstvo (CIN) u kojem je direktor, po cijeloj Europi organizira edukacije i radionice (mladih) istraživačkih novinara. Suraduje s nizom organizacija za razvoj medija, pogotovo istraživačkog novinarstva, iz Europe i SAD-a. Jedan je od urednika i izdavača knjige Istina – savjest iznad bankarske tajne o najpoznatijem zviždačkom slučaju u ovim krajevima, surađivao na izradi novinarskog priručnika za izvještavanje o trgovini ljudima i na trilogiji U ime države o preprodaji oružja na području jugoistočne Europe devedesetih godina.

U zgnusnutom životopisu uz informacije o brojnim drugim aktivnostima čitamo još i ovo:

Autor i urednik regionalnog multimedijalnog projekta Potraga (web, TV, radio) kojega je od 2008. do sredine 2011. producirala beogradska medijska kuća RTV B92, a nakon toga Centar za istraživačko novinarstvo (CIN) sa sjedištem u Zagrebu. Potraga je do lipnja 2011. godine emitirana na TV stanicama u Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Hrvatskoj te Srbiji. Pa onda još i ovo: Radi kao trener i urednik istraživačkog novinarstva na raznim drugim projektima te povremeno gostuje kao predavač istraživačkog novinarstva na novinarskim studijima fakulteta u regiji. Stalni je gostujući predavač istraživačkog novinarstva na Fakultetu za medije i komunikacije Univerziteta Singidunum u Beogradu. Dobitnik je godišnje nagrade Hrvatskog novinarskog društva za istraživačko novinarstvo u novinama za 2000. godinu za seriju tekstova u Globusu na temu organiziranog kriminala, o korupciji u policiji i zatvorima, te o ratnim zločinima. Od 2000. godine intenzivno podučava novinare u jugoistočnoj Europi istraživačkom novinarstvu. Podučavao je više stotina novinara iz Albanije, Bosne i Hercegovine, Bugarske, Crne Gore, Hrvatske, Makedonije, Moldavije, Rumunjske, Slovenije, Srbije, kao i novinare iz

Novinari moraju osjetiti da im je cehovska udruga korisna

Autor Razgovarao Mato Pejić

Ponedjeljak, 18 Svibanj 2015 19:43 - Ažurirano Ponedjeljak, 18 Svibanj 2015 20:50

Armenije i Nigerije. Od 1999. sudjelovao je na više od 100 nacionalnih i međunarodnih medijskih projekata, radionica, treninga, okruglih stolova, seminara i konferencija.

Prije toga bio je istraživački novinar u news magazinu Globus, izvršni urednik u tjedniku Arena, pomoćnik glavnog urednika u dnevniku Jutarnji list, gdje je bio i jedan od pokretača i organizator dopisničke mreže.

A prije svega toga, uz angažman terenskog dopisnika dnevnih novina – Večernji list i Vjesnik – primarno je bio novinar lokalnih medija, i to baš u ovim našim geografskim širinama. Novinarsku školu pohađao u Križevcima, prvi posao dobio u virovitičkom Informativnom centru, nakon čega je dvanaest godina radio kao novinar i urednik na Radio Daruvaru i u Daruvarskom listu. U zoru hrvatskog političkog pluralizma pokrenuo i izdavao prve ovdašnje privatne tjedne novine Buuum.

Baš zbog toga daruvarskog backgrounda ima ovaj razgovor za regionalni portal ZVONO.eu posebnu težinu, a vašem reporteru osobno naročito je zadovoljstvo raditi ga, jer je s novim predsjednikom Hrvatskog novinarskog društva dijelio radni prostor u daruvarskog redakciji, a neko vrijeme i podstanarski smještaj.

Jesu li zbog tih okolnosti daruvarske, bjelovarsko-bilogorske, virovitičke i sjeverozapadnohrvatske čestitke na novoj funkciji bile brojnije, učestalije, srdačnije, iskrenije.... ili baš i nisu?

Prije svega ispričavam se što ste ovoliko čekali na odgovore, ali lokal patriotizam je izgubio

žestoku bitku s hrpom međunarodnih i ostalih obveza, nekima dogovorenima još prije izborne skupštine HND-a i bez ikakve veze s Društvom ali i onima koje su proistekle nakon izbora. U prvih tjedan dana mandata primio sam nekoliko tisuća poruka tako da niti sam mogao pojedinačno odgovarati a niti sam mogao dokučiti odakle ih je većina poslana i tko ih je poslao. Bilo je tu svega, od kurtoaznih do euforičnih čestitki ali i najgorih uvreda, očito od onih koji nisu imali pojma ne samo da postojim ja nego niti da postoji HND dok izborna skupština nije postala vijest u medijima i na društvenim mrežama. Takvima je onako svejedno što i koga mrze. Važno im je jedino da mržnju štrcaju uokolo. Ali oni se prvi i »ugase«, odnosno nađu drugu žrtvu.

Izborna skupština bila je cjelodnevna, ali po tome se nije razlikovala od prijašnjih, glasovanje je bilo napeto i neizvjesno, ali i to je već tradicija, a ono po čemu se izbor predsjednika razlikovao bio je velik broj kandidata, nenadano pojavljivanje novih i odustajanje od kandidature te žestoka kampanja koja se vodila na društvenim mrežama. Je li o toj borbi bilo i udaraca koji su narušili međusobne odnose i koji će otežati vašu buduću suradnju?

Točno je da je bilo čak šest kandidata za predsjednika (a to je izbor koji uvijek privuče najveću pozornost iako se istovremeno biraju i sva, nimalo nevažna tijela Društva). Kad je tako mnogo kandidata uvijek je pomalo »lutrija« tko će ući u drugi krug. Pogotovo jer su kandidati imali vrlo malo prostora za predstavljanje programa na web stranici HND-a, nešto više na (ne baš posjećenoj) tribini nekoliko dana prije izbora te samo pet minuta na izornoj skupštini. Na društvenim mrežama i nije bilo nikakve ozbiljne kampanje. Dogodilo se zapravo da je jedna od kandidatkinja za predsjedničko mjesto (koja je kasnije odustala od kandidature) posve netočno zaključila da je bila neravnopravno tretirana pri predstavljanju programa na web stranici HND-a pa slijedom te zablude optužila na Facebook-u protukandidate i tadašnje čelništvo i tajništvo HND-a za urotu protiv nje. Dio onih koji su te neargumentirane optužbe pročitali odlučili su je »zaštititi« tako da su te neistine širili društvenim mrežama dodajući i nove, posve izmišljene elemente. Kada se to posve otelo kontroli ja sam reagirao dva puta vrlo kratko, pristojno i argumentirano ukazujući na netočnost »istine« koja je gnjevno širena. Kako sam i očekivao »talibani« su me dodatno napali pa sam odustao od jalova posla. To je sve. Naravno, sačuvao sam svu prepisku u vezi ove teme kako bih imao argumente padne li nekome na pamet da je ponovo otvori.

Još se nije stišao skupštinski žamor u novinarskom domu, a već su počeli lamatati repovi našeg, nažalost još poprilično prisutnog, uskogrudnog, zaplotnjačkog i šovinističkog mentaliteta – prozivanje na nacionalnoj osnovi, brojanje krvnih zrnaca, bolesno vrijeđanje i podmetanje – sve odreda potpuno izmišljeno. Znamo da Kinezi kažu da čovjek koji se na nekom putu zaustavi da baci kamen na svakog psa koji laje na njega, nikad neće stići na cilj, ali nemoguće je to ignorirati.

Očekivao sam i takve reakcije. Imam suviše i životnog i profesionalnog iskustva da bi me takve bedastoće uopće dotakle. Nisu problem ti profesionalni mrzitelji, koliko god bilo ružno to što čine. To su uglavnom primitivne osobe koje nemaju nikakvo normalno uporište u životu pa na ovaj način participiraju u javnoj razmjeni poruka jer je najlakše sjediti doma za i lup(et)ati po kompjuterskim tipkama. Jedna stara poslovice tu situaciju najbolje opisuje: Ni brige ni pameti. Opasniji su mediji i »mediji« koji takve zloupotrebljavaju ili i sami preuzimaju njihovu ulogu »dvorske lude«.

U svom programu navodite da je »novinarska profesija u Hrvatskoj devastirana, novinari velikim dijelom marginalizirani i manipulirani, a medijska scena kaotična«. Rekao bih da je to prilično precizna dijagnoza, ali i da je situacija gotovo beznadna, pa se pitam što se uopće može učiniti da se stanje poboljša?

Čak i da mislim kako je situacija beznadna ne bih se odrekao novinarstva je ono mi nije karijera nego poziv. I ljubav. A prave ljubavi se ne odričeš čak niti kada nije uzvraćena. No, da mislim kako je situacija beznadna svakako se ne bih kandidirao za predsjednika HND-a, jer ne bih mogao preuzeti odgovornost za nešto što bih unaprijed smatrao nemogućom misijom. To bi bilo varanje onih koji su me birali, svih članova HND-a, svih novinara i novinarske profesije. A lagao bih time i samome sebi. Laž prezirem a funkcija mi nije bila cilj nego je vidim kao sredstvo da učinim (uz pomoć suradnika) najviše što mogu. A može se i mnogo više nego što se na prvi pogleda čini kad se gleda isključivo iz pozicije gnjevne žrtve. Mi novinari jesmo žrtve situacije u medijima i društvu (mislim pri tome na one koji poštuju profesionalne i etičke standarde, a ne na one koji se nazivaju novinarima, ali čine sve da novinarsku profesiju i novinare ogade pristojnim ljudima), ali nismo samo žrtve. Ujedno smo i krivci. Krivi smo što nismo dovoljno solidarni sa ostalima pravim novinarima, krivi smo što ne činimo dovoljno na zaštiti integriteta profesije, krivi smo što to ne želimo priznati i ne počnemo bivati manje krivi.

I infrastruktura HND-a u lošem je stanju. U ograncima, tamo gdje su uopće organizirani, malo je profesionalnih novinara, u malim redakcijama, naročito u provinciji, nema interesa za bilo kakvim cehovskim radom, a bjelovarski i virovitički ogranak baš su dobar primjer za to. Kako privući novinare u profesionalnu organizaciju, kako isprovocirati njihovu aktivnost, angažman?

Najefikasniji način privlačenja bilo koga u bilo kakvu interesnu zajednicu jest da taj netko razumije kako bi uključenje u rad te zajednice bio za njega koristan. A HND je također svojevrsna interesna zajednica. Da podsjetim... prema Statutu ciljevi i svrha djelovanja HND-a

su: ostvarivanje profesionalnih interesa, etičnosti i slobode javnog izražavanja; promicanje Ustavom zajamčenih prava javnosti da bude izvještana o svim zbivanjima u društvu, te prava svake osobe na slobodu izražavanja, mišljenja i dostupnost svim javnim glasilima; čuvanje ugleda i dostojanstva profesije; zaštita novinara od samovolje izdavača; materijalna i socijalna zaštita novinara. Da bi HND ostvarivao ciljeve zapisane u Statutu mora biti organiziran i vođen tako da sadašnji članovi osjećaju kako im je koristan a potom će se i broj članova povećavati. Bit će mnogo posla ali ponekad je potrebno samo jasno artikulirati i na vrijeme javno izreći važnu poruku, znati komunicirati unutar Društva i prema javnosti, pokazati članovima da su svi jednako važni i da mogu biti jednako korisni u svrhu javnog interesa. Pokrenite rad zamrlih ogranaka i vidjet ćete.

Situacija u kojoj vlasnici medija insistiraju na pozitivnom poslovanju kao najvažnijoj komponenti i ne dopuštaju loše pisanje o oglašivačima koji to jedini mogu osigurati, tako smanjuje manevarski prostor novinarskih sloboda, da se postavlja pitanje smisla bilo kakvog pisanja. Može li HND zaštititi novinare i omogućiti im da o delikatnim temama pišu prema profesionalnim standardima?

Jedno od mojih predizbornih obećanja jest i da ću pokrenuti Centar za zaštitu slobode javnog izražavanja pri HND-u. Najkraće, Centar...neće zahtijevati dodatni prostor niti druge značajne troškove već će se temeljiti na »pro bono« aktivnostima skupine pravnika zainteresiranih za medijsko pravo i posvećenih javnom interesu. Aktivnosti Centra... uključivat će, između ostaloga, savjete novinarima pri pisanju potencijalno utuživih tekstova kao i branjenje na sudu novinara tuženih zbog novinarskog rada ukoliko su poštovali sve profesionalne i etičke standarde. Veliku ulogu trebao bi imati i portal web HND-a u koji će uskoro prerasti tehnički i sadržajno odavno nedostatna web stranica, uključujući i mogućnost nezaposlenim novinarima da zarade izvještavajući o temama vezanima za medije i novinarstvo. Istovremeno HND će činiti sve da se spriječi ugrožavanje slobode novinara da rade svoj posao kao i slobode medija. Na primjer, odmah smo se priključili inicijativi GONG-a protiv predloženih izmjena Zakona o pristupu informacijama koje bi, usvojili ih Sabor, znatno umanjile već postojeća prava pristupa informacijama od javnog značaja, ne samo novinarima nego i svim građanima. Bit ćemo proaktivni na zakonodavnom ali i drugim područjima važnim za novinare, novinarstvo i medije.

Mnogima su krila potkresala i pravomoćna sudska rješenja donesena na temelju diskutabilnih propisa, pa i onih koji praktično vraćaju verbalni delikt, pa i takozvanog »slobodnog sudačkog uvjerenja«. Kako ohrabriti one koji su pokolebani na taj način?

Tražimo i tražit ćemo izmjenu zakonskih propisa koji omogućavaju presude za »verbalni delikt« te uspostavu jasnih kriterija za određivanje javnog interesa kako se ne bi i dalje događalo da sudac u obrazloženju presude tvrdi, na primjer, kako nije javni interes informirati građane da je netransparentno, pa i nezakonito, trošen javni novac kako bi se pogodovalo privatnim tvrtkama.

Kolektivni ugovori u mnogim medijskim kućama ni nakon tolikih godina pregovaranja ne dobivaju pravo građanstva. To je, naravno, stvar sindikata novinara Hrvatske, no Hrvatsko novinarsko društvo i Sindikat usko surađuju, pa vjerujem da zajedno nastupate i u pregovaranju s poslodavcima.

To je iznimno važna tema. Krajem svibnja bit će održana izborna skupština Sindikata novinara Hrvatske i čim bude izabrano čelništvo koje će voditi SNH slijedeće četiri godine započet ćemo razgovore HND-a i SNH-a ne samo ovoj temi nego i drugima kojima se moramo zajedno baviti.

Povjerenje u medije i novinare u posljednje je vrijeme značajno poljuljano, toliko da se bojim da bi se eufemizam za medije »sedma sila« mogao promijeniti u »zadnja rupa na svirali«. Imperativ profita i uvjerenje da se povećanje prodaje može postići samo senzacionalizmom i skandalima, krvavim obračunima i raširenim međunožjima, dovelo je do toga da u medijima prevladavaju dvije boje – žuta i crna. Kako medije ponovo pretvoriti u kaleidoskop, što oni po prirodi stvari i jesu?

Nikada svi mediji u niti jednoj zemlji nisu bili niti će biti vrhunski profesionalno i etički besprijekorni. Problem nastaje kada prevladavaju oni drugi, »žuti«, površni... koji služe vlasnicima više za »igre« s političarima i drugim, financijskim i inim moćnicima a manje ili nikako za ono zbog čega bi mediji trebali postojati. Na primjer, u Hrvatskoj imamo još samo dva javna medija – HRT i HINA-u (s tim da HINA »šopa« informacijama i druge medije), već dugo nemamo niti jedan ozbiljan politički dnevni list niti relevantan tjednik.

Nedavno je među članstvom Hrvatskog novinarskog društva provedena anketa o stavu prema prijedlogu za ukidanje tiskanog izdanja cehovskog glasila Novinar. Ne znam kakav je rezultat ankete, ali osobno se nadam da će prevladati zdrav razum i da će tiskano izdanje Novinara opstati. Također se nadam da će doživjeti korjenitu modernizaciju, ali i da će strukovno glasilo voditi bogat paralelni život na internetu.

S ponudom da daju glas nekome od tri kandidata za novinara godine svi su članovi HND-a dobili i anketno pitanje jesu li za gašenje tiskanog izdanja Novinara ili ne uz informaciju da bi gašenjem tiskanog izdanja uštedjelo oko 190 tisuća kuna (pretpostavljam godišnje ali to nije pisalo). Umjesto zaokruženoga odgovora na pitanje ja sam anketni listić vratio s napomenom da bi bilo neozbiljno odlučiti bilo što bez detaljne analize i plana. Na izornoj skupštini nije objavljen rezultat ankete i ostavljeno je novom čelništvu Društva da odluči o sudbini tiskanog izdanja Novinara, a da nije bilo tako odlučeno ja bih to svakako tražio jer to jedino ima smisla. Pretvaranjem zastarjele web stranice HND-a u moderan portal i Novinar će dobiti novu ulogu, a imam pripremljen plan koji ću predložiti nadležnim tijelima Društva, kako Novinar uklopiti u portal i sačuvati ujedno i tiskano izdanje.

Generalno loše stanje u medijima, pitanje vlasnika, njihove transparentnosti i njihovih zahtjeva, odnosa urednika, oglašivača, pritisci, autocenzura, senzacionalizam, žutilo, puzeća reklama, medijski reket, to je samo jedna strana problema u branši. S druge strane su loši uvjeti rada novinara, loši ugovori, loši odnosi u redakcijama, mobing... Posla za predsjednika ceha (i njegovu ekipu suradnika) ima jako puno, ali je dobro i pitanje treba li novinarima uopće pomagati, jer – s treće strane – ruku na srce, ima i novinara kojima uopće ne smeta da po svoje mišljenje idu u ured gradonačelnika, na primjer. Također i u medijima postoji govor mržnje, a neki su na tome i izgradili »reputaciju«. A kao da sve to nije dovoljno, baš na sam dan izborne skupštine ispao je iz ormara jedan uznemirujući kostur u vidu dokumenta koji snažno tereti vrijednu nekretninu HND-a, Novinarski dom...

Sve što ste nabrojali je točno. HND će raditi na rješavanju svih problema na najbolji mogući način a već sam rekao da niti mi novinari nismo bezgrešni niti se smije uopćavati. HND nije pribježište »novinara« nego dom novinara i tako ćemo se i ponašati. Što se tiče »kostura iz ormara« riječ je o sporu koji traje pune 24 godine a, kao i većina članova HND-a, za njega sam saznao tek na izornoj skupštini. Najkraće, tvrtka hrvatskih iseljenika u Njemačku 1991. godine unajmila je prostor u dijelu Hrvatskog novinarskog doma s namjerom da otvori restoran. Kako mjesecima nije plaćala najamninu sudskom odlukom tvrtka je morala napustiti taj prostor. No, uzvratila je tužbom zbog navodnog velikog ulaganja u prostor kako bi bio osposobljen za restoran. To je bilo 1991. A nedugo prije izborne skupštine HND-a, održane 25. travnja ove godine, nepravomoćnom presudom odlučeno je da HND mora platiti tražene troškove ulaganja s kamatama u stečajnu masu jer je, naime, tvrtka koja je tužila u međuvremenu završila u

Novinari moraju osjetiti da im je cehovska udruga korisna

Autor Razgovarao Mato Pejić

Ponedjeljak, 18 Svibanj 2015 19:43 - Ažurirano Ponedjeljak, 18 Svibanj 2015 20:50

stečaju. HND je uložio žalbu na tu presudu i čeka se odluka višeg suda.

Za prve predsjedničke poteze još nije bilo vremena, jer su zaredale protokolarne obveze vezane uz dodjelu novinarskih nagrada, obilježavanje Dana slobode medija, službena putovanja, sudjelovanje na ranije dogovorenim skupovima. No, kad se steknu uvjeti za prve poteze, koji će to biti?

Bez obzira na protokolarne obveze za prve poteze ne samo da je bilo vremena nego su povlačeni doslovno od trenutka izbora. Uz to, ranije dogovorena putovanja (koja neće platiti HND, jer te pozive na razne medijske skupove dobivam kao privatna osoba uključena u mnoge međunarodne organizacije i projekte) koristim za razgovore i druge aktivnosti u korist HND-a. Tako će biti i ubuduće. Pripremio sam razne prijedloge za nadležna tijela koja će se o njima očitovati čim budu konstituirana, dogovaram projekte, uključujući i međunarodne itd. Kako HND ima i Hrvatski novinarski dom i o tome treba brinuti. Na primjer već je potpisan ugovor sa novim dobavljačem plina kojim smo osigurali (bude li potrošnja u slijedećih godinu dana podjednaka onoj u proteklih 12 mjeseci) uštedu od nekoliko desetaka tisuća kuna.